

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU CLASA A IX-A

CICLUL INFERIOR AL LICEULUI

INTRODUCERE ÎN PEDAGOGIE
ȘI
TEORIA ȘI METODOLOGIA CURRICULUM-ULUI

(CURRICULUM DIFERENȚIAT)

filierea vocațională
profil pedagogic, specializarea învățători-educatoare

Aprobat prin ordin al ministrului

Nr. 3458 / 09.03.2004

București, 2004

NOTA DE FUNDAMENTARE

privind elaborarea programelor școlare pentru clasele a IX-a și a X-a

Programele școlare pentru clasele a IX-a și a X-a, documente reglatoare componente ale curriculumului național au fost elaborate în conformitate cu:

- asumarea de către România a *Planului detaliat de lucru asupra obiectivelor sistemelor educaționale și de formare profesională din Europa*, ratificat de Consiliul European de la Barcelona, în 2002, și a *Declarației miniștrilor europeni ai educației și formării profesionale și a Comisiei Europene cu privire la consolidarea cooperării europene în formarea profesională – „Declarația de la Copenhaga”*, convenită la Copenhaga în 2002;
- obiectivele actuale ale reformei învățământului din România vizând finalitățile, curriculumul și structura învățământului obligatoriu stabilite în conformitate cu prevederile Legii învățământului nr. 84/1995, republicată, cu modificările și completările ulterioare și ale Legii nr. 268/2003 pentru modificarea Legii învățământului nr. 84/1995;
- nevoia de adaptare a curriculumului național la schimbările din structura învățământului preuniversitar: apartenența claselor a IX-a și a X-a deopotrivă la învățământul obligatoriu și la cel liceal;
- valorificarea experienței pozitive privind proiectarea curriculumului pentru învățământul liceal pornind de la competențe ca achiziții finale al învățării, prin care se asigură accentuarea dimensiunii acționale în formarea elevilor.
- rolul și statutul disciplinelor școlare, stabilite în planurile cadru de învățământ aprobate prin ordinul ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 5723/ 23.12.2003.

Structurarea noilor planuri cadru de învățământ pentru clasele a IX-a și a X-a pe componentele **trunchi comun** și **curriculum diferențiat** determină organizarea, la nivelul programei școlare, a ofertei educaționale centrale în competențe și conținuturi ale învățării prezentate distinct, pentru fiecare dintre aceste componente.

În aceste condiții, noile programe școlare pentru clasele a IX-a – a X-a au următoarea structură:

- **Notă de fundamentare**, elaborată în scopul prezentării relației dintre programele școlare pentru clasele a IX-a și a X-a și documentele de politică educațională și curriculară pe care acestea se fundamentează;
- **Notă de prezentare**, în care se detaliază rolul disciplinei de învățământ și statutul specific al acesteia în cadrul curriculumului național, precum și contribuția disciplinei de învățământ la cele opt domenii de competențe cheie stabilite la nivel european;
- **Competențe generale**, cu un nivel accentuat de complexitate, definite pe o disciplină de învățământ sau, după caz, pe o categorie de discipline de învățământ, pentru a evidenția achizițiile finale de învățare ale elevilor la sfârșitul învățământului obligatoriu și/ sau pentru a orienta pregătirea de specialitate a acestora;
- **Valori și atitudini**, finalități de natură axiologică, urmărite prin studiul disciplinei, definite pentru învățământul liceal;
- **Competențe specifice – conținuturi**, nucleul funcțional al programei școlare, definit pentru fiecare an de studiu;
- **Sugestii metodologice**, elaborate pentru a orienta proiectarea demersului didactic adecvat competențelor, valorilor și atitudinilor prevăzute în programele școlare.

NOTA DE PREZENTARE

În cadrul **filierei vocaționale, profilul pedagogic, specializarea educatori-învățători**, pregătirea pedagogică și psihologică se realizează prin două categorii de discipline, nominalizate în planul de învățământ **discipline psihologice și discipline pedagogice**.

Disciplinele pedagogice se constituie din:

- Introducere în pedagogie și teoria și metodologia curriculum-ului
- Teoria și practica instruirii și evaluării
- Teoria educației și managementul clasei de elevi
- Pedagogie preșcolară
- Comunicare didactică
- Practica pedagogică.

Disciplinele psihologice se constituie din:

- Psihologie generală
- Psihologia vârstelor
- Psihologia educației
- Psihopedagogie specială.

Prin studiul disciplinelor pedagogice și psihologice se urmărește realizarea următoarelor **tipuri de competențe**:

- **competențe psihopedagogice**, exprimate în proiectarea, conducerea, evaluarea procesului de instruire, în cunoașterea, consilierea și asistarea dezvoltării personalității elevului;
- **competențe sociale**, exprimate în interacțiunile sociale cu elevii și cu grupurile școlare;
- **competențe manageriale**, obiectivate în organizarea și conducerea clasei de elevi.

Aceste competențe se realizează cu accente diferite și în mod specific, prin studiul disciplinelor psihologice și pedagogice.

Programele școlare ale disciplinelor mai sus menționate au fost dezvoltate în relație cu:

- rolurile profesionale ale cadrelor didactice din învățământul preșcolar și primar;
- sugestiile privind standardele pentru profesia didactică;
- structura logică internă și stadiul actual de evoluție a științelor educației și a disciplinelor conexe – psihologie generală, psihologia vârstelor, psihologia educației;
- elementele de proiectare curriculară specifice noului Curriculum Național;
- experiența pozitivă în domeniul practicii educaționale.

Finalitățile studierii disciplinelor pedagogice și psihologice, pe parcursul învățământului liceal, în cadrul **filierei vocaționale, profilul pedagogic, specializarea educatori-învățătoare** au fost elaborate în două registre:

- al **competențelor**,
- al **valorilor și al atitudinilor**.

Structura logică internă a domeniilor de studiu particulare se regăsește în **conținuturile** specifice fiecărei discipline pedagogice și psihologice.

Din competențele generale ale studierii disciplinelor pedagogice și psihologice au fost derivate, în concordanță cu elementele de proiectare curriculară specifice curriculum-ului național:

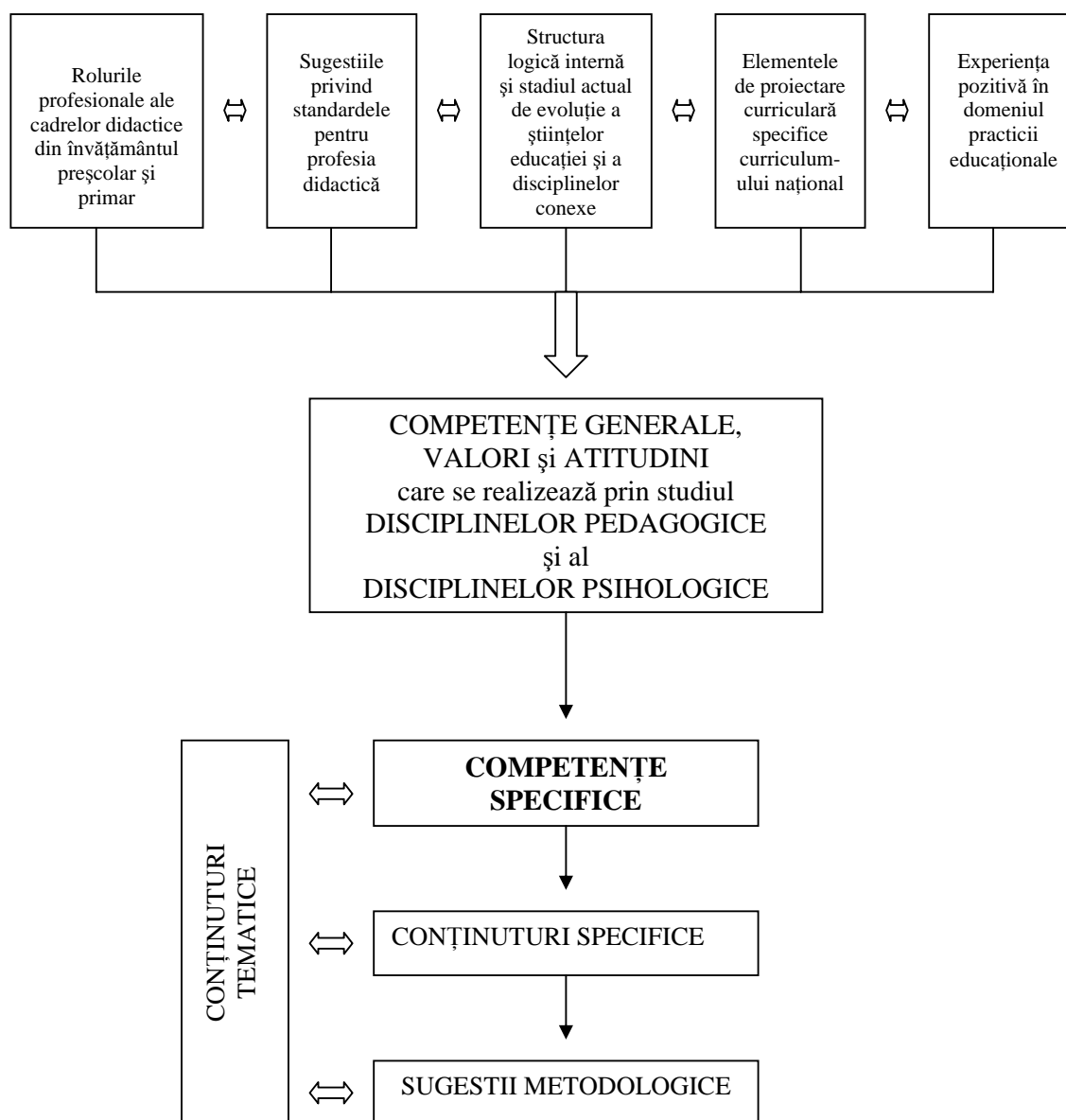
1. **competențele specifice** – finalități urmărite pe parcursul fiecăreia dintre clasele a IX-a – a XII-a;
2. **valorile și atitudinile** la a căror dezvoltare contribuie disciplinele pedagogice și cele psihologice, studiate pe parcursul învățământului liceal.

În definirea **competențelor specifice** s-au avut în vedere următoarele **niveluri de complexitate** a achizițiilor de învățare ale viitorului cadru didactic:

1. **abilități de cunoaștere și de înțelegere** → cunoașterea și utilizarea adecvată a noțiunilor specifice disciplinelor pedagogice și psihologice;
2. **abilități de explicare și de interpretare** → explicarea și interpretarea unor idei, proiecte, procese educaționale, precum și a conținuturilor teoretice și practice ale disciplinelor psihologice și pedagogice;
3. **abilități de gândire critică** → examinarea critică a ideilor, a proiectelor și a proceselor educaționale;
4. **abilități aplicative** → proiectarea, conducerea și evaluarea activităților de învățare, utilizarea unor metode, tehnici și instrumente de autocunoaștere și de cunoaștere psihologică.

Aceste elemente configurează o concepție unitară, care vizează întregul proces de formare a cadrelor didactice din învățământul preșcolar și primar.

Modelul generativ și structura programelor pentru pregătirea personalului didactic din învățământul preșcolar și primar

Rolurile cadrelor didactice din învățământul preșcolar și primar

Procesul didactic

- Cunoaște conținutul disciplinelor predate și documentele școlare aferente
- Proiectează, conduce și evaluează procesul didactic
- Ameliorează și inovează procesul didactic
- Valorifică experiențele de învățare ale elevilor, dobândite în alte contexte
- Utilizează noile tehnologii informaționale și de comunicare, în procesul didactic

Managementul clasei de elevi

- Organizează și conduce grupul școlar
- Inițiază activități extrașcolare
- Asigură un climat socio-afectiv securizant, bazat pe încredere și pe cooperare
- Gestionează situațiile de criză educațională

Consiliere școlară

- Cunoaște individualitatea elevilor și îi asistă în propria dezvoltare (cognitivă, motrice, afectivă și socială)
- Identifică nevoile și dificultățile de învățare ale elevilor
- Colaborează cu familia și cu alți factori educativi
- Dezvoltă și utilizează strategii de comunicare eficiente cu elevii și cu factorii educativi

Dezvoltare profesională

- Își actualizează cunoștințele din domeniul disciplinelor pe care le predă și pe cele de metodică a acestora
- Elaborează și realizează propriile proiecte de formare și perfecționare psihopedagogică
- Manifestă o atitudine reflexivă asupra propriei activități
- Dezvoltă un stil profesional propriu

Dezvoltare instituțională

- Participă în procesul decizional în cadrul instituției
- Participă la elaborarea și implementarea proiectului instituțional; promovează imaginea școlii în comunitate
- Inițiază și desfășoară proiecte de cooperare naționale și internaționale

Parteneriate sociale și educaționale

- Colaborează cu părinții și comunitatea locală
- Implică părinții și reprezentanții comunității locale în activitățile școlii și în procesul decizional
- Cooperează cu cadre didactice din școală și din alte școli
- Cooperează cu instituții care desfășoară activități cu specific educațional

Model de conduită

- Promovează un sistem de valori specifice unei societăți democratice
- Stimulează comportamentele prosoziale și participarea civică
- Respectă principiile deontologiei profesionale

COMPETENȚE GENERALE

care se realizează prin studiul disciplinelor pedagogice

1. Cunoașterea și utilizarea adecvată a conceptelor specifice științelor educației
2. Explicarea și interpretarea unor idei, proiecte și procese educaționale
3. Examinarea critică, evaluativă a unor idei, proiecte și procese educaționale
4. Proiectarea, conducerea și evaluarea activităților de învățare
5. Ameliorarea și inovarea procesului educațional; integrarea și utilizarea noilor tehnologii informaționale și de comunicare
6. Conștientizarea și interpretarea problemelor specifice școlii contemporane și reformei învățământului românesc
7. Realizarea și valorificarea corelațiilor intra- și interdisciplinare, în vederea optimizării procesului de educație
8. Manifestarea unei atitudini pozitive și responsabile față de profesia didactică

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea unui mediu școlar centrat pe valori și relații democratice
- Promovarea unui sistem de valori culturale, morale și civice, în concordanță cu idealul educațional
- Crearea unui climat socio-afectiv securizant, în clasa de elevi
- Implicarea în dezvoltarea instituțională și în promovarea inovațiilor în învățământ
- Angajarea în relații de parteneriat socio-educational cu familia și cu alte instituții cu responsabilități educaționale
- Participarea la propria dezvoltare profesională și la definirea unui stil propriu de instruire

COMPETENȚE GENERALE

care se realizează prin studiul disciplinelor psihologice

1. Cunoașterea și utilizarea adecvată a conceptelor de bază ale disciplinelor psihologice; valorificarea lor în identificarea fenomenelor subiective în ansamblul vieții psihice și sociale
2. Interpretarea și explicarea diferitelor manifestări ale dinamicii vieții psihice
3. Evaluarea și autoevaluarea modului de manifestare a vieții psihice
4. Raportarea critică și constructivă la conținuturile teoretice și practice ale disciplinelor psihologice
5. Utilizarea unor metode, tehnici și instrumente de cunoaștere și de autocunoaștere psihologică
6. Realizarea unor conexiuni între achizițiile dobândite prin studiul disciplinelor psihologice și alte domenii ale cunoașterii și practicii umane

VALORI ȘI ATITUDINI

- Afirmarea liberă și responsabilă a personalității umane
- Încrederea în posibilitatea auto-formării și interrelaționării pozitive cu semenii
- Valorificarea optimă și creativă a propriului potențial
- Inserția activă și eficientă în colectivitate/comunitate
- Interesul pentru cunoaștere științifică și aprecierea rolului psihologiei în dezvoltarea umană și socială
- Încrederea în posibilitatea recuperării și a integrării sociale a elevilor cu nevoi speciale
- Responsabilitatea față de necesitatea dezvoltării potențialului creativ al elevilor supradotați

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI UNITĂȚI DE CONȚINUT

Competențe specifice	Conținuturi
1. Identificarea criteriilor de clasificare a științelor educației și analiza relațiilor dintre acestea	<p>Sistemul științelor educației</p> <ul style="list-style-type: none"> Educația – obiect de studiu al științelor educației Disciplinele educaționale și relațiile dintre ele Evoluția concepțiilor despre educație
2. Utilizarea adecvată a terminologiei specifice domeniilor <i>Introducere în pedagogie și Teoria și metodologia curriculum-ului</i> , în scopul explicării proceselor, al interpretării și al aprecierii unor situații educaționale	<p>Delimitări conceptuale raportate la:</p> <ul style="list-style-type: none"> educație, formele și tipurile de educație, educabilitate; medii educaționale (școală, sistem de învățământ, cadru didactic, familie, organizații non-guvernamentale, Biserica, mass-media etc.); curriculum, finalități, conținuturi educaționale, produse curriculare, reforma curriculum-ului, interdisciplinaritate, modularitate.
3. Analiza conceptuală și evaluativă a specificității pedagogice a educației	<ul style="list-style-type: none"> Structura educației Determinările educației Funcțiile individuale și sociale ale educației Forme și tipuri de educație Medii educaționale
4. Caracterizarea școlii ca organizație socială de tip specific	<p>Medii educaționale</p> <ul style="list-style-type: none"> Școala în sistemul social Tendențe ale evoluției învățământului Sistemul de învățământ din România – baze legislative, structură, alternative educaționale Reforma sistemului de învățământ din România Reforma curriculum-ului în România
5. Analiza rolului școlii în dezvoltarea și evaluarea socială și individuală	
6. Descrierea principalelor caracteristici ale sistemului de învățământ din România și a bazelor sale juridice	
7. Analiza critică a problemelor sistemului de învățământ românesc și diferențierea principalelor direcții de evoluție ale acestuia	
8. Enunțarea principalelor surse și a criteriilor de organizare pedagogică a conținuturilor învățării și valorificarea lor în structurarea unor conținuturi pedagogice specifice	<ul style="list-style-type: none"> Noțiunea de conținut Criterii de selecție și de organizare a conținuturilor
9. Analiza și evaluarea principalelor produse curriculare – plan de învățământ, programe școlare, manuale etc. – cu ajutorul unor criterii și metode adecvate	<ul style="list-style-type: none"> Produse curriculare: plan de învățământ, programă școlară, manuale și auxiliare curriculare (soft-uri educaționale, pachete de învățare, suporturi audio-video)
10. Utilizarea de modele și de norme metodologice în proiectarea curriculum-ului	<ul style="list-style-type: none"> Principii generale ale proiectării curriculare aplicate pentru: planul de învățământ, programa școlară, manuale și auxiliare curriculare (soft-uri educaționale, pachete de învățare, suporturi audio-video)

Competențe specifice	Conținuturi
11. Utilizarea metodologiei de clasificare și de operaționalizare a obiectivelor, în analiza produselor curriculare și a documentelor de organizare a activității didactice (planificări, proiecte didactice etc.)	<ul style="list-style-type: none"> • Sisteme de clasificare a obiectivelor • Categoriile de finalități educaționale • Metodologii de operaționalizare a obiectivelor
12. Identificarea avantajelor și a limitelor sistemelor de clasificare și a metodelor de definire a obiectivelor educaționale	
13. Diferențierea caracteristicilor specifice ale interdisciplinarității și ale modularității, recunoașterea manifestării acestora în diferite tipuri de produse curriculare și aprecierea valorii lor în dezvoltarea curriculum-ului modern	<ul style="list-style-type: none"> • Inovații reprezentative: interdisciplinaritate, modularitate
14. Elaborarea de proiecte de dezvoltare profesională, în concordanță cu propriile nevoi și cu tendințele de evoluție a domeniului	<ul style="list-style-type: none"> • Statutul profesional al cadrului didactic (competențe și calități) • Reforma curriculum-ului în România

CONȚINUTURI TEMATICE

1. Sistemul științelor educației
 - 1.1. Educația – obiect de studiu al științelor educației
 - 1.2. Disciplinele educaționale și relațiile dintre ele
 - 1.3. Evoluția concepțiilor despre educație
2. Educația – delimitări conceptuale
 - 2.1. Structura educației
 - 2.2. Determinările educației
 - 2.3. Funcțiile individuale și sociale ale educației
 - 2.4. Rolul educației în dezvoltarea personalității. Educabilitatea
3. Forme și tipuri de educație
 - 3.1. Educația formală, nonformală, informală
 - 3.2. Autoeducația
 - 3.3. Educația permanentă
 - 3.4. Interdependența formelor și a tipurilor de educație
4. Medii educaționale
 - 4.1. Școala în sistemul social
 - 4.1.1. Caracteristicile organizaționale ale școlii
 - 4.1.2. Concepții și teorii privind rolul școlii în dezvoltarea socială și individuală

- 4.1.3. Tendințe ale evoluției învățământului
- 4.1.4. Sistemul de învățământ din România – baze legislative, structură, alternative educaționale
- 4.1.5. Reforma sistemului de învățământ din România
- 4.2. Familia – delimitări conceptuale, funcții, roluri în cadrul familiei
- 4.3. Alte medii educaționale: organizații non-guvernamentale, Biserica, mass-media etc.
5. Statutul profesional al cadrului didactic – competențe și calități
6. Curriculum – delimitări conceptuale
7. Finalități și conținuturi educaționale
 - 7.1. Sisteme de clasificare a obiectivelor
 - 7.2. Categoriile de finalități educaționale
 - 7.3. Metodologii de operaționalizare a obiectivelor
 - 7.4. Noțiunea de conținut
 - 7.5. Criterii de selecție și de organizare a conținuturilor
8. Metodologia proiectării curriculum-ului
9. Dimensiuni metodologice și evaluative ale produselor curriculare: plan de învățământ, programă școlară, manuale și auxiliare curriculare (softuri educaționale, pachete de învățare, suporturi audio-video)
10. Reforma curriculum-ului
 - 10.1. Inovații reprezentative: interdisciplinaritate, modularitate
 - 10.2. Reforma curriculum-ului în România

SUGESTII METODOLOGICE

- (1) Axa actualelor programe o constituie **competențele generale-competențele specifice-unitățile de conținut**, relațiile dintre acestea fiind interactive, dinamice și funcționale. Astfel, o competență generală, de regulă, se realizează prin mai multe competențe specifice, iar o competență specifică poate fi polivalentă, contribuind la realizarea mai multor competențe generale. Unitățile de conținut sunt mijloace, instrumente selectate în vederea atingerii competențelor specifice. Această concepție stă la baza elaborării și utilizării metodologiei instruirii și a evaluării de către cadrul didactic.
- (2) În construirea și utilizarea strategiilor de instruire și de învățare se recomandă:
 - selectarea și diferențierea metodelor și a procedeelelor didactice, atât în raport cu tipurile cu tipurile de competențe (psihopedagogice, sociale, manageriale), cât și cu nivelurile de complexitate a achizițiilor de învățare (cunoaștere și înțelegere, explicare și interpretare, gândire critică, aplicare) prevăzute de programă;

- încurajarea utilizării metodelor de autocunoaștere și de autoexperimentare, în scopul îmbunătățirii propriilor performanțe în învățare;
 - proiectarea unor strategii educaționale diferențiate, centrate pe elev, ținând cont de trăsăturile de personalitate și de nevoile de formare ale acestuia;
 - utilizarea de resurse cât mai variate, adecvate finalităților urmărite și care îi implică pe elevi în propria formare – documente școlare și de politică educațională, lucrări de specialitate cu caracter metodico-științific, sisteme multi-media, studii de caz, simulări etc.;
 - diversificarea (creșterea) oportunităților de integrare eficientă a noilor tehnologii de informare și comunicare în activitatea didactică;
 - evaluarea sistematică a performanțelor fiecărui elev, în raport cu finalitățile programei școlare; după caz, se vor utiliza probe orale, probe scrise, probe practice, precum și metode alternative de evaluare (proiect, portofoliu etc.).
- (3) În aplicarea programelor se vor avea în vedere conexiunile conceptuale și condiționarea reciprocă a disciplinelor pedagogice și psihologice. În vederea cunoașterii de către profesorii de specialitate a locului disciplinelor pe care le predau, în sistemul disciplinelor pedagogice și psihologice, se recomandă studiul individual și discutarea la nivelul catedrei a programelor școlare de pedagogie și psihologie și, pe această bază, crearea în cadrul lecțiilor a unor situații de învățare care să favorizeze formarea unor abilități de gândire critică, de interpretare și evaluare a proiectelor didactice și a situațiilor educaționale.
- (4) Profesorul va valorifica potențialul educativ al disciplinei, va crea elevilor oportunități de comunicare, de luare de decizii și de manifestare a autonomiei în gândire. De asemenea, va asigura un mediu de învățare stimulativ și plăcut, care să promoveze învățarea activă, atitudinea pozitivă și atașamentul față de profesia didactică.
- (5) Aplicarea creativă a programei cere din partea profesorului flexibilitate în gândire, actualizarea informațiilor din domeniu, examinarea critică a propriei activități și implicare în propria dezvoltare profesională. Profesorul va colabora cu colegii care predau disciplinele pedagogice și psihologice și cu cei de altă specialitate și își va manifesta disponibilitatea de a coopera în interesul elevilor și al comunității școlare. De asemenea, este dezirabilă manifestarea atitudinii de receptivitate a acestuia față de noutate și față de promovarea inovațiilor valide, în scopul eficientizării procesului de predare-învățare-evaluare.
- (6) Situațiile educaționale relative la disciplina *Comunicare didactică* se vor constitui în oportunități pentru:
- instrumentarea elevilor cu competențe utile pentru asimilarea celorlalte discipline școlare,
 - instrumentarea elevilor cu competențe utile pentru rolul de cadru didactic,
 - cooperarea dintre cadrele didactice care îndrumă activitatea metodică pentru diferite discipline școlare și cele care predau disciplinele pedagogice și psihologice.